

Віце-консул Генерального консульства
Республіки Польща у Вінниці
пан **Войцех Мрозовський**

Шановний пане ректоре, шановний головуючий, шановні гості зі всіх куточків України та Польщі!

Радий вітати всіх вас на конференції, в назві якої міститься гасло «В єдності сила». Сьогодні маємо такі обставини, що ця єдність є важливою, як ніколи. В нашій спільній історії було багато моментів, як позитивних, так, на жаль, і негативних. Про них слід знати, вивчати та казати відкрито й правдиво. Подолання негативних стереотипів, знання мають зробити нас сильнішими, мають показати, що наші великі сусідні народи повинні разом йти в майбутнє. Одним із результатів подібних наукових зібрань має стати напрацювання теоретичного підґрунтя для створення сильного союзу, створення умов, які б дозволяли громадянам Польщі та України жити в багатих, стабільних, передбачуваних країнах.

Сьогодні ми відкрили в університеті фотовиставку «Від "Солідарності" до круглого столу». Вона приурочена до ряду визначних подій в історії сучасної Польщі: 25 років перших демократичних виборів, 15 років вступу до НАТО та 10 років членства в ЄС. Для нас ці події дуже важливі, ми маємо чим пишатися. Хоча в Польщі не все так чудово, не всі проблеми ще вдалося подолати, але ми йдемо вперед. Бажаємо українцям, аби не трактували нас як вчителів, які намагаються нав'язувати свою точку зору та свій досвід. Для нас важливо, щоб українці вчилися на нашому досвіді, досягненнях та помилках, але брали лише найкраще, щоб у результаті наші народи були завжди партнерами.

Ця конференція є важливою точкою на шляху нашого спільного порозуміння, тому дякую фундації «Шляхта Польська», дякую університету, керівництву міста, фундації «Вольность і демократія» за те, що вдалося зорганізувати цю подію, яка, сподіваюсь, буде важливою для всіх нас.

Голова Оргкомітету, ректор
Житомирського державного
університету імені Івана Франка,
доктор філософських наук,
професор **Петро Саух**

Шановні пане консул, наші гості, друзі, з якими ми давно співпрацюємо! Сьогодні на цій конференції зібралися фахівці з різних наукових сфер – це історики й політологи, музейні працівники, лінгвісти, фахівці у галузі соціальних комунікацій. Проблеми, які будуть розглядатись на конференції, є надзвичайно важливими для кожної з цих галузей.

Я хотів би від імені Оргкомітету та як ректор університету побажати всім учасникам конференції гарного настрою, плідної роботи, змістовних дискусій, конструктивних рішень. Приємно, що така важлива в науковому та політичному сенсі подія відбувається саме в нашому університеті. Я переконаний як філософ, що історії України й Польщі дуже тісно пов'язані. У спільному поступі було все – радість, оптимізм, горе. Але наше завдання – виокремити найкращі сторінки в історії наших країн, а їх більшість, і покласти це в основу подальшої співпраці. Польський державний та національний приклад є для нас певним живильним джерелом для руху вперед, у просуванні до Європи та відповідних цінностей.

Ми щойно ознайомились із фотовиставкою, побачили, який шлях пройшла Польща. Він був нелегким, але увінчався прекрасним результатом, і сьогодні Польща – заможна країна. Ми теж проходили подібний тяжкий шлях, розпочинаючи з 1991 року. Але якщо в Польщі перетворення та реформування дали свої результати, то, на жаль, в українському випадку цього поки що не відбулося. Я дуже радію сьогодні від того, що серед нас багато польських професорів, вчених, громадських діячів. Дуже сподіваюсь, що результатом вашої спільної роботи будуть цікаві та результативні рішення.

Серед угод про співпрацю, які на сьогодні має в своєму активі наш університет (а їх більше сорока), дев'ять – з польськими академіями та університетами. Так, ми входимо до консорціуму з Варшавським університетом, тісно співпрацюємо з Вищою педагогічною школою у

Варшаві, з Академією Ігнатіанум у Кракові, Католицьким університетом Яна Павла II у Кракові. Нещодавно ми уклали перспективний договір із Сілезьким університетом, в якому намагаємось вивести наше співробітництво на новий рівень, не лише у гуманітарній сфері, а й у більш практичну площину – у сфери спільних технічних, технологічних проєктів, фізики, математики, біології.

Я сподіваюсь, що ця конференція буде підмурком для посилення нашого оптимізму у рухові до Європи. Бажаю всім учасникам конференції вдалої та плідної роботи задля зміцнення наукових та культурних зв'язків між Україною та Польщею, нових наукових досягнень. Хай вам щастить!

Завідувач кафедри історії України
Житомирського державного
університету імені Івана Франка,
доктор історичних наук
Вікторія Венгерська

Число часопису який Ви тримаєте у руках започатковує нове періодичне видання «Intermarum: історія, політика, культура». Попри те, що введення у політичний та науковий обіг терміну «Intermarum» або Міжмор'я традиційно пов'язується із постаттю лідера II Речі Посполитої Ю. Підсудського, засновники видання прагнули відійти від вузького розуміння поняття. Ідеї, які протягом XIX ст. виношувались представниками польського та українського національних рухів, (від Й. Лелевеля, до Кирило-Мефодієвців, лідерів Січневого повстання 1863 р. та М. Драгоманова), єднали в уявному союзі від Балтійського до Чорного морів землі та народи, що їх населяли. Історія та культура окресленого регіону, сучасний стан національних держав, створених в унікальному геополітичному просторі, не може не викликати зацікавлення та відкривати нові дослідницькі перспективи.

У наукових та політичних проектах, які створювались з моменту руйнації Берлінської стіни та Радянського Союзу, до простору «Intermarum» окрім Польщі, України, Білорусі, Литви, Латвії почали включати ще й Молдову, країни Каспійського басейну, Угорщину, Румунію та Словаччину. Всі ці країни єднають століття як спільної так і розділеної кордонами, державами, культурою та релігією історії. Унікальний та багатоплановий регіон Центральної та Східної Європи, в якому помітну геополітичну роль відіграє Україна, продовжує залишатись важливим об'єктом наукових досліджень та втіленням різноманітних політичних, соціальних, культурних практик.

Важливою подією, яка продовжила започатковані ще з початку 90-х рр. XX ст. польсько-українські наукові зустрічі та дискусії, стала міжнародна конференція, що проходила 20-21 червня 2014 р. у Житомирському державному університеті імені Івана Франка. Запропонована організаторами тематика «В єдності – сила. Польща-Україна: спільні шляхи до свободи» дозволила залучити до обговорення важливих історичних

проблем, сучасних аспектів українсько-польського співробітництва фахівців з різних галузей гуманітарного та суспільного напрямку, журналістів та громадських діячів.

Розпочав роботу першої секції «Історична політика та політика пам'яті в Польщі та Україні» й здійснював її модерування Георгій Касьянов, який сконцентрував увагу на особливостях реалізації історичної політики та політики пам'яті в сучасній Україні, наголосивши на її найбільш суперечливих та проблемних місцях. Виступи та статті колег із Рівного та Житомира концентрувались довкола проблем формування політики пам'яті в Україні та Польщі стосовно Голокосту (М. Гон, Н. Івчик), формуванню змісту шкільної освіти (В. Мисан) та символічних просторів сучасних українських міст (П. Долганов, О. Мосієнко). Не залишились поза увагою вчених і питання формування нових мотивів, форм та образів, народжених Майданом (С. Черняк).

Учасники другої секції «Польща-Україна: пошуки ідентичностей у сусідніх просторах та пограничних епохах» аналізували проблеми, які супроводжували процеси ідентифікації та націоналізації у польському та українському випадку в модерну добу. Роботу секції відкрила доповідь польського колеги, присвячена дослідженню місця України в польських політичних планах у період Варшавського князівства (Д. Щенсни-Костанецький). Не залишились поза увагою проблеми українського та польського націотворення в умовах імперій XIX ст. (В. Венгерська), протистояння між традиціоналізмом та модернізацією в єврейських релігійних та світських рухах на теренах колишньої Речі Посполитої (Н. Рудницька). На прикладі графа М. Тишкевича аналізувались причини подвійної лояльності та відповідної ідентифікації поляків Правобережжя (Р. Лехнюк). Дві доповіді присвячувались малодослідженій сторінці історії – особливостям представництва та роботи поляків у судових органах Правобережної України другої половини XIX ст. (О. Максимов, В. Панченко). Аналіз змісту й спрямування видавничої діяльності поляків українських губерній Російської імперії в умовах Першої світової війни запропонувала О. Білобровець. Предметом дослідження І. Шліхти стало польсько-українське протистояння та конфлікт ідентичностей в умовах II Речі Посполитої.

У третій секції, та відповідному розділі збірника «Польща-Україна: від другої Речі Посполитої до сучасності» презентовані дослідження,

присвячені актуальним проблемам польсько-українських відносин. Це і питання соціально-економічного життя поляків Правобережної України у добу Української революції (1917–1921 рр.) (О. Погуляєв), й зміст національної політики II Речі Посполитої (Ю. Новіцька). Трагічні долі мешканців польсько-українських сіл Житомирщини в умовах «Великого терору» стали об'єктом дослідження Т. Рафальської. Польська дослідниця Н. Тарковська представила доклад, присвячений відомому польському вченому та лікарю-практику Аполінарію Тарнавському, популяризатору Гуцульщини як рекреаційної та санаторно-курортної зони у міжвоєнний період.

Друга світова війна й недосліджені та маловідомі проблеми представництва українців в польській армії генерала Андерса, а також особливості самоідентифікації поляків в умовах окупаційного режиму на Житомирщині та Вінниччині стали об'єктом досліджень Т. Пилиповича та С. Стельниковича. На змісті конфесійного протистояння між греко-католиками та римо-католиками в умовах радянської Галичини зупинилась К. Будз.

У збірнику представлені також й журналістські, публіцистичні, політологічні розвідки, що знайшли відображення у четвертому розділі збірника. Це напрацювання київських, запорізьких та житомирських журналістів та дослідників: Ю. Рудницького, З. Партико, М. Кордона, В. Загурської-Антонюк.

П'ята секція конференції та збірника присвячена комунікаційному простору мас-медіа (Інтернет, преса, телебачення) у Польщі та Україні, їх внутрішнім проблемам та зовнішнім викликам. Аналізу місця книги у сучасному польсько-українському дискурсі ідентичності присвячене дослідження В. Теремко. Проблеми, з якими зіштовхуються книжкові видання у просуванні на ринку, причини падіння культури читання в Польщі та Україні розглянула Н. Зелінська. Дослідження подібних питань, лише у випадку періодичних видань, запропонувала Л. Давидова. Т. Безверха проаналізувала стан, проблеми та перспективи польськомовних видань Житомирщини. На питаннях етнічної коректності реклами у Польщі та Україні, ролі реклами та медіа у формуванні картини світу зупинились у своїх дослідженнях Н. Грицута та Т. Недашківська й О. Денисевич, відповідно.

Зміст дискусій, наукових розвідок, презентованих на конференції, в черговий раз засвідчили, що історія (як і сучасність) польсько-українських стосунків містить різноманітні компоненти, які продовжують викликати як науковий так і політико-прикладний інтерес, потребують подальшого глибоко вивчення, зважених беземоційних оцінок. Територіальна та частково ментальна близькість, тривалий та складний шлях до власної свободи, втілений у гаслі «За нашу і вашу свободу», який народився ще у ХІХ ст., не втрачає своєї актуальності та підтримує надію у складний, але, безумовно, доленосний для України та української нації історичний період.

Голова «Союзу польської шляхти»
Наталія Костецька-Іщук

Українців та поляків єднає спільна історія. Спільні здобутки і перемоги. Століттями наші народи жили у тісній взаємодії. Від Кревської, а згодом Люблінської унії до поділів Речі Посполитої поляки пліч о пліч з українцями боронили Європу і будували своє життя.

Але історичну правду принесли в жертву ідеології. Імперська інтерпретація минулого формувалася за принципом «поділяй і володарюй». Постімперські сили також використовували історію в якості пропаганди та інформаційної війни. Спільні польсько-українські здобутки і перемоги замовчувалися. Увага суспільства фокусувалася на конфліктах. За останні двісті років людям були нав'язані викривлені історичні міфи й стереотипи, які спотворили історичну пам'ять та отруїли світогляд багатьох людей нетерпимістю. У масовій свідомості домінують хибні стереотипи та амнезія.

Через освіту в свідомість українських громадян змалку вкладаються стереотипи, які сіють недовіру між поляками і українцями. Століття перебування Правобережжя у складі Великого князівства Литовського та Речі Посполитої в українських підручниках з історії нерідко трактуються як «темні віки гноблення українців польськими і литовськими феодалами». Умисно провокується антагонізм між поляками та українцями. Тому історична пам'ять українців далека від європейської толерантності. А суспільна амнезія щодо цілих століть минулого є майже тотальною.

Ми прагнемо змінити цей стан речей. Ми хочемо ініціювати дискусію, яка допоможе українцям і полякам дізнатися правду про історію польсько-українських відносин. Ми прагнемо зруйнувати барикади, які розділяють поляків та українців. Ми хочемо сфокусувати увагу громадськості на позитивних сторінках спільної польсько-української історії. Ми прагнемо історичного примирення і порозуміння між поляками та українцями. Ми сповідуємо принцип Христа, який закликав: «Пізнайте правду, і правда зробить вас вільними».

Глибоко символічним є той факт, що ця конференція відбувається в Житомирі. В цьому унікальному європейському місті перетинаються

різні культури і цивілізації. Наш край за визначенням має бути зразком толерантності, міжнаціональної згоди й взаєморозуміння... Ми хочемо зняти з очей наших земляків, викривлені окуляри, які спотворюють дійсність. Реальність набагато цікавіша ніж чорно-білі історичні міфи і неправдива пропаганда.